

Kádárin Unkarin ja Kekkosen Suomen suhteiden tarkastelua

Anssi Halmesvirta & Heino Nyssönen (toim.): Bridge Building and Political Cultures: Hungary and Finland 1956–1989. Hungarologische Beiträge 18. Jyväskylän Yliopisto 2006. 449 s.

■ Vaikka suomalaiset ja unkarilaiset ovat aina suhtautuneet toisiinsa sympaattisesti, Suomessa ja Unkarilla on ollut varsin vähän vaikutusta toistensa historiaan. Unkari oli pitkään Neuvostoliiton miehitysvallan alainen kommunistinen diktaattori, Suomi puolueettomuuttaan korostava länsimainen demokratia. Nyt molemmat ovat yhtäläiset arvot tunnustavia Euroopan Unionin jäseniä, tosin aivan erilaisen kehityskulun seurauksena.

Lähtökohdista riippumatta kahden etäällä toisistaan sijaitsevan Euroopan pikkuvaltion vaiheiden ja keskinäisten suhteiden tarkastelulla ja analyysillä on epäilemättä oma mie-

lenkiintonsa ja merkityksensä. Suomen Akatemian rahoittamaan tutkimusprojektiin ”Kádár’s Hungary – Kekkonen’s Finland c. 1956–1989” pohjautuvassa seitsemän suomalaisen ja yhden unkarilaisen tutkijan artikkelikokoelmassa käsitellään osittain vertailevasti, osittain muuten vain Suomea ja Unkaria ensi sijassa Urho Kekkosen presidentti- ja János Kádárin puoluesihteerikausina.

Monet artikkelit kiertyvät Kekkosen ja Kádárin persoonallisuuksien ja heidän noudattamansa politiikan ympärille. He eivät kovin usein tavanneet mutta näyttävät ymmärtäneen toisiaan ja tulleen hyvin toimeen keskenään. Kádárin käsityksen mukaan Unkarissa ei ollut vieraita joukkoja, koska neuvostojoukot koostuivat ystävistä ja veljistä – Kekkonen osasi myös hienotunteisuuden taidon.

Hieman väkinäiseltä tuntuu joskus yhtäläisyyksien etsiminen Kádárin ja Kekkosen väliltä. Kádár aloitti 1956 kansannousun jälkeen teloittamalla satoja maanmiehiään, vankiloihin ja eristysleireihin suljettiin kymmeniä tuhansia. Kekkosen sanotaan jättäneen ”poliittisia ruumiita”. Mautonta, minkä kirjoittajakin tuntuu tajuavan.

Liennytyksen ja rauhanomaisen rinnakkaiselon merkeissä Kádárin ja Kekkosen dialogi oli luontevaa, ETYK:in loppuasiakirjankin periaatteista oli vaivatonta olla yhtä mieltä. Moskova jopa antoi Kádárilta luvan Suomen puolueettomuuden tietynlaiseen tunnustamiseen.

Kirja on etevien nuoren polven tutkijoiden huolellista työ-

tä; joskus huomaa, että he eivät ole ehtineet elää ajan hermolla, mitä tosin historiantutkimus ei saa edellyttääkään. Lähdeaineisto on ollut laajaa (ehkä *Viikkosanomatkin* on omalla tavallaan edustava) ja sen läpikäynti perusteellista. Suomella on yleensä ollut varsin pätevät lähettiläät Budapestissa ja heidän tuoreeltaan laatimansa, osuvat analyysinsä kelpaavat vielä nytkin melkein sellaisinaan ammattitutkijoiden työn perustaksi. Unkarin Helsingin-lähettiläiden raportit ovat olleet myös käytettävissä, mutta niiden luonne on paljolti liturginen.

Kulttuuri on Suomen ja Unkarin suhteissa ollut tunnetusti keskeisellä sijalla ja se saa kirjassa kattavan käsittelyn. Pitkälle ehdittiin 1980-luvun loppuun mennessä päästä siitä, kun sotien jälkeen ”suttuisen ja epämiellyttävän näköinen” Helsingin-lähettiläs Ferenc Munnich, kenraaliluutnantti, ilmaantui ulkoministeriöön sanoen käskevästi: ”Wir müssen einen Kulturpakt machen”.¹ Kovaotteinen stalinisti Munnich on päässyt livahtamaan kirjaan ”Suomen-ystävänä”.

Mielenkiintoinen on artikkeli Suomen ja Unkarin psykologien yhteistyöstä tai pikemminkin pyrkimyksestä yhteistyöhön – hankaluuksien syitä ei ole vaikea arvata.

Kirjan kaksi viimeistä artikkelia ovat maatalousaiheisia. Ne tuntuvat jotenkin irrallisilta muuhun kokonaisuuteen ja lähestymistapaan verrattuna. Suomen maataloutta koskeva

artikkeli on täsmällinen ja selkeä mutta se sivuaa vain Suomea. Esimerkkejä molemmista maista enemmän tai vähemmän eeppisessä muodossa tarjoaa toinen artikkeli. Ehkä enemmän ”yhteismitallisuutta” olisi kaivattu.

Uudenlaiseen tutkimusaiheeseen keskittyvä kirja on virkistävä, luettava, uusia näkökulmia avaava ja muutenkin onnistunut. Ehkä se inspiroi tutkimaan Suomen ja muidenkin ”pikkuvaltioiden” suhteita.

Pekka Harttila

1. Heikki Brotherus: *Ritarikadun salaisuudet*, Weilin+Göös 1985, s. 148.